

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Formanden skriver	2
Dansk Slægtsgårdsforenings årsmøde 2001 ...	3
Fødselsdage	3
Slægtsgårdsudstillingen på Hessel	11
Frilandsmuseet 100 år	12
Dammaskegården	14
Historien om Amerika	14
Nyt fra kredsene	15
Systemskiftet	16

Tidsskrift for
Dansk Slægtsgårdsforening

Juni - Juli 2001

Nr. 352 - 58. årgang

Fra årsmødets besøg på Augustenborg Hovedgård.

SLÆGTSGÅRDEN

LÆR AF FORTIDEN - LEV I NUTIDEN - VIRK FOR FREMTIDEN

Stiftet 5. juli 1941

www.slaegtsgaardsforeningen.dk

Kasserer og sekretær:

Inger M. Hansen, Svalevej 13, 4440 Mørkøv, tlf. 59 27 59 77.
Postgiro nr. 8 08 31 42.
E-mail: imhan@post.tele.dk

Ejendomskonsulenter:

Anders Frederiksen,
Onsildgade 3A, 9500 Hobro,
tlf. 98 52 25 62, fax 98 52 25 64.

Michael Munthe Fog,
Ingemannsvej 61, 4200 Slagelse,
tlf. 58 56 74 44, fax 58 56 74 45.

Hovedbestyrelsen:

Formand:

Carl Martin Christensen,
»Kaaregaard«, Badstrupvej 39,
Badstrup, 5485 Skamby,
tlf./fax. 64 85 11 74
E-mail: carlmartin@kaaregaard.dk

Næstformand:

A.C. Winther Hansen,
»Trillbakkegård«,
Korsbjergvej 3 b, Grydsted,
9240 Nibe, tlf./fax. 98 35 16 03
(Formand: Bladudvalget
og Himmerlandskredsens)

Olv Føns Knudsen,
Ribevej 88, Ødsted, 7100 Vejle,
tlf. 75 86 50 29
(Formand: Vejle Amt)

(Ovennævnte tre udgør
hovedbestyrelsens
forretningsudvalg).

Signe Jensen,
Gadekærvej 5, Freerslev,
3400 Hillerød
tlf. 48 26 51 10
(Formand: Nordsjællandskredsens)

Mogens Frigaard,
»Frigård«, Yppernemøllevej 10,
Nyker, 3700 Rønne, tlf. 56 96 30 02
(Formand: Bornholm-kredsens)

Vagn Juel Jørgensen,
»Grønlandsgårdens«,
Øllemosevej 4, Flakkebjerg,
4261 Dalmose
tlf. 58 18 61 11
(Formand: Vestsjællandskredsens)

Marie Hansen,
»Egevang«,
Atterupvej 43, 4640 Fakse,
tlf. 56 71 37 92,
(Formand: Sjælland Syd)

Hans Christian Christensen
»Gl. Skovgaard«,
Vestre Landevej 52, Paarup,
tlf. 54 78 91 72

Jens Peder Skov Jensen,
»Hobygaard«, Hobyvej 37
4983 Dannemare
tlf./fax 54 94 41 63
E-mail: inge.skafte@edb.dk
(Formand: Lolland/Falster kreds)

Poul Mahler,
»Egbo«
Sandager Kirkevej 30, Sandager,
5610 Assens, tlf. 64 79 10 20
(Formand: Fynskredsens)

Elise Jensen,
»Højtoftgård«, Gammelbyvej 40,
6100 Haderslev, tlf. 74 56 63 16
(Formand: Haderslevkredsens)

H.C. Clausen,
Rosenvej 69
Ullerup, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 46 19 61
(Formand: Det sydlige Sønderjylland)

Grethe Plagborg,
Lindevej 4, 7200 Grindsted,
tlf. 75 32 04 12
(Formand: Ribe Amt)

Elsa Christa Bollerup Nielsen,
Skrumsgaard Hovedgaard,
Skrumsgærvej 1, Sønder Bork,
6893 Hemmet, tlf. 75 28 00 12

Hans H. Tylvad,
Hanninggårdvej 15
Hanning, 6900 Skjern
tlf. 97 36 21 58
(Formand: Ringkøbing Amt)

Knud Høstgaard Møller,
»Nittrupgaard«, Nittrupvej 1,
Balling, 7860 Spøttrup
tlf. 97 56 40 71

Henry Slemming,
Hammelevvej 18, Hammelev,
8500 Grenå
tlf. 86 32 01 99
(Formand: Arkivudvalg)

Jens Skytte,
»Aldrupgaard«
Aldrupvej 3, 8860 Ulstrup
tlf. 86 46 35 14, fax. 86 46 45 21
(Formand: Midtjysk kreds)

Niels Thyboe
Kirkemosegård
Hastrupvej 3, 8981 Spentrup
tlf. 86 47 70 29
(Formand: Århus Amt)

Frants Wetche
»Hvanstrup«
Hornumvej 105
9640 Farsø, tlf. 98 66 30 01

Peder Vestergaard Olesen,
Skjoldgade 11, 9700 Brønderslev,
tlf. 98 82 55 38
(Formand: Vendsysselkredsens)

Formanden skriver:

Ugen op til pinsen gav en livgivende regn til vore afgrøder, og her - pinselørdag - er det blevet til ca. 30 mm i ugens løb.

Det var dejligt, at vi fik afviklet vort årsmøde i forrige weekend, hvor vejrguderne var os venligt stemt til søndag over middag, hvor det blev til let regn.

Der skal lyde en varm tak til vore værter i Sønderjylland for et vel tilrettelagt årsmøde, med et interessant udflugtsprogram.

Programmet var lidt stramt, og jeg føler, at der kunne have været brugt mere tid på Augustenborg Slot, hvor vi fik en meget engageret fortælling om slottets historie, og ikke mindst besøget i slotskirken var meget spændende.

Jeg glæder mig meget over det store fremmøde, der var til dette årsmøde, og det tager jeg som udtryk for, at vore medlemmer finder vort program af en sådan værdi, at man vil ofre ganske mange kroner på denne weekend.

Gråsten Landbrugsskole viste sig at være særdeles velegnet til årsmødet, og jeg tror, at de fleste af dem, der boede på skolen, følte at det gik an.

Tak til skolen for gæstfrihed.

Ugen har budt på afslutningsdebat i folketinget, og valgfeberen er over tinget. Debatten viste tydeligt, at regeringen har gjort sig afhængig af den yderste venstrefløj, og det betyder at gaveboden er åbnet.

Jeg sagde i min beretning på årsmødet, at der i min kalender står folketingsvalg den 18. september, og ugen har ikke givet mig anledning til at revidere denne dato. Det er trods alt ikke sandsynligt, at regeringen vil lave finanslov med SF og Enhedslisten. De Radikale med deres andre problemer, har vel lidt indflydelse, eller hvad?

Kate og jeg sender vore bedste ønsker om en god sommer til alle vore medlemmer med ønsket om, at ses igen ved vore arrangementer i Dansk Slægtsgårdsforening.

*Kaaregaard, pinselørdag
Kate og Carl Martin Christensen*

Slægtsgårdsarkivet:

Landbrugsmuseet,
Gl. Estrup, Randersvej 4,
8963 Auning,
tlf. 86 48 48 16
Slægtsgårdsarkivets Web-adresse:
www.slaegtsgaardsforeningen.dk
(onsdag kl. 11-15), fax 86 48 41 82

Der er gratis adgang til arkivet, hvis man siger i porten, at man skal på arkivet.

Arkivarer:
Ejgil Overby, »Klausholm«,
Ansvej 12, 8620 Kjellerup,
tlf. 86 88 62 66

Aage Kirkegaard,
Bøgevej 8, Assentoft, 8900 Randers,
tlf. 86 49 53 49

Ulrich Alster Klug
Krogebjergvej 94,
2720 Vanløse,

tlf. 38 76 11 76
og 24 63 97 81 (med telefonsvarer)
Træffes bedst mandag-fredag
kl. 7.30 - 8.00.
E-mail: dannebrog@post.tele.dk

Redaktion:

Ole G. Nielsen, Mølletoftegård,
Skælskør Landevej 83, Lundforlund,
4200 Slagelse.
Tlf./Fax 58 58 40 16.
OleGN@mail.tele.dk

*Nr. 353 udkommer omkring
d. 20. august 2001. Stof til dette
nummer skal være hos redaktøren
inden d. 20. juli 2001.*

Eftertryk tilladt med kildeangivelse.

Tryk: Korsør Bogtryk ApS
4220 Korsør, tlf. 58 37 79 43
Fax 58 37 36 35

Dansk Slægtsgårdsforening årsmøde

26. - 27. maj 2001

Årsmødet i Det sydlige Sønderjylland indledtes lørdag formiddag på Bennicksgård i Rinkenæs, hvor gårdejer Mads Friis fortalte om sin gårds historie, om det landbrug han overtog efter faderen og om hvorledes gården er omlagt til golfbane, hotel, kunstgalleri og antikvitetsforretning.

Efter velkomst og orientering samledes vi i restauranten til formiddagskaffe og snitter.

Det var interessant at opleve, hvorledes en landmand kan få noget andet ud af sin gård end ved det traditionelle landbrug.

Derefter kørte vi til Gråsten, hvor vi samledes i Slotskirken, hvor slotsgartner John Henriksen fortalte om slottet, kirken og haven.

Gråsten slotshave var i 1935, da det daværende kronprinsepar overtog slottet til sommerresidens, kun store træer, græsplæner og stier. Siden er slottets opgivelser blevet omlagt til slotshave. Dronning Ingrid lagde megen vægt på at det var hendes have, og når hun tog ophold på slottet blev bænkerne fjernet, for der står ikke parkbænke i en have.

Derefter var der tid til en tur i slotshaven, hvor der altid er noget

75 år

Mogens Frigaard, Frigaard, Nyker på Bornholm fylder den 13. juli 60 år.

Mogens Frigaard blev i 1998 formand for Bornholmskredsen og dermed indtrådte han i Dansk Slægtsgårds hovedbestyrelse.

Mogens Frigaard overtog slægtsgården i 1973, efter at have haft den i forpagtning siden 1967.

Foruden arbejdet i Slægtsgårdsforeningen er Frigaard aktiv i gymnastikforeningen. Han er delingsfører fra Ollerup Gymnastikhøjskole, og den uddannelse har han brugt til både børn og voksne.

Slægtsgårdsforeningen ønsker tillykke med den runde dag, og ønsker al held med forberedelserne til årsmødet på Bornholm i 2003.

OGN

80 år

Vagn Mathiasen, "Solgård", Langerød ved Fredensborg fylder den 21. juli 80 år.

Vagn Mathiasen drev i mange år slægtsgården Mørkhøjgård i Borsholm, og efter generationsskiftet flyttede han og Tove til "Solgård", der også er en af slægtens gårde.

Vagn Mathiasen var med til at stifte Nordsjællandskredsen i 1976, og blev dens formand.

I 1978 indvalgte han i Dansk Slægtsgårdsforenings hovedbestyrelse.

Fra 1978 til 1994 var han formand for arkivudvalget, en turbulent periode for arkivet, som afsluttedes med at Slægtsgårdsarkivet blev flyttet til Dansk Landbrugsmuseum på Djursland.

I årene fra 1987 til 1999 var Vagn Mathiasen medlem af hovedbestyrelsens forretningsudvalg.

Og gennem en meget lang årrække var han tillige den ene af foreningens to revisorer.

Med generalforsamlingen i Nordsjællandskredsen i efteråret 2000 trådte Vagn Mathiasen ud af den lokale kredsbestyrelse og dermed også af hovedbestyrelsen.

Vagn Mathiasens arbejde i såvel kreds som hovedbestyrelse var præget af engagement og stor indsigt.

Dansk Slægtsgårdsforening ønsker tillykke og håber på gode år som aktiv pensionist.

OGN.

nyt. Slotsgartneren sagde, at dronningen sagde: "En have uden forandring er en have i tilbagegang!"

Samtidig med Slægtsgårdsforeningens besøg i Gråsten var der veteranmotortræf, både biler, traktorer og motorcykler. Disse gamle køretøjer var for nogle af årsmødedeltagerne en ikke ringe tillægsgevinst blandt oplevelserne.

Generalforsamlingen

Lørdag eftermiddag var afsat til selve generalforsamlingen, som af afvikledes på Gråsten Landbrugsskole.

Landsformanden - Carl Martin Christensen - bød velkommen til årsmødet og rettede en tak til landbrugsskolens forstander Peder Damgaard, som havde stillet landbrugsskolen til vor rådighed. Derefter sagde formanden bl.a.:

"I slutningen af marts så verden anderledes grå ud end den gør i dag, og Mund og Klovsygen hærgede i England med enkelte afstikkere til fastlandet, og alle beredskabsplaner i veterinær henseende blev trukket frem af deres gemmer, og så gik vi alle sammen og krydsede fingre for, at sygdommen ikke kom til Danmark, med de tragiske følger dette ville have både menneskeligt og økonomisk for de familier der ville blive ramt.

Under disse vilkår skulle vi beslutte om vi skulle gennemføre dette årsmøde, eller vi skulle aflyse det.

Jeg havde fået forretningsudvalgets opbakning til at træffe beslutning om aflysning, og det var tæt på, men forstander Peder Damgaard, her på landbrugsskolen, vurderede på det tidspunkt, at det var forsvarligt at gennemføre, og derved blev beslutningen. Dog med det forbehold, at en aflysning senere kunne blive aktuel.

Det blev heldigvis ikke nødvendigt.

Nu er vi her, og vi glæder os alle over, at vejrer nu vil være den bedste garant for, at sygdommen er stoppet.

Vore sønderjyske værter har lagt et stor arbejde i en spændende udflugt i morgen, og jeg kan love jer, at I har noget at glæde jer til. - Så endnu en gang velkommen til årsmøde

Jeg skal nu give ordet til H. C. Clausen, der vil byde velkommen på den lokale dialekt.

H. C. Clausen, formand for Det sydlige Sønderjylland, bød også velkommen og orienterede om programmet for udflugtsdagen.

Bennicksgård, hvor årsmødedeltagerne samledes. Gårdejer Mads Friis fortæller om sin gård, der for størstedelen er udlagt til golfbane og udlængerne, der indrettet til hotel og kunstgalleri.

Fra besøget i Gråsten Slotshave. Slotsgartner John Henriksen foran et af gamle Gravenstentræer.

Derefter gik man over til mødets dagsorden, hvor Torp Friis Møller, tidligere kredsformand og hovedbestyrelsesmedlem blev valgt til dirigent. - Han fastslog, at årsmødet var beslutningsdygtigt.

Formandens beretning

Da jeg for nogle dage siden gennemlæste min beretning fra sidste år, kunne jeg konstatere, at den i vid udstrækning kunne bruges igen, for vi er i en forening, hvor der ikke sker de store revolutioner. Vore lokalforeninger fungerer på det niveau, som man lokalt finder kan tiltrække medlemmerne, og der fremkomme stadig nye ideer, som f. eks. da fynboerne i november tog en bustur til København med besøg i Tivoli og Det kongelige Teater med rundvisning, efterfølgende middag og opera. Bussen blev overtegnet på rekordtid. - Sidste år havde vi Slægtsgårdsudstilling på Gl. Estrup, og den var en stor succes både for os og for Landbrugsmuseet. Det var en fremragende måde at præsentere foreningen på, og derfor er det en stor glæde, at udstillingen nu er ophængt på Landbrugsmuseet Hessel ved Hvalpsund.

Udstillingen kan nu beses i museets cafe hele sommeren, og jeg håber det bliver til glæde for Hessel, og at det drypper på os i samme anledning.

Som det fremgår af den udsendt medlemsstatistik har vi vigen- de medlemstal. Inger M. Hansen vil sige noget mere om det.

Jeg vil gerne opfordre vore medlemmer til altid at være opmærksomme på eventuelle emner til vor forening. Husk altid at fortælle naboer og venner, at alene det blad vi udgiver så rigeligt er kontingentet værd.

Det fremgår af det udsendte regnskab, at vi har haft underskud, og uanset, at vi har hævet kontingentet til 150 kr. med virkning fra i år, er der også budgetteret med en underskud i år. Det kan kun afhjælpes, hvis vi får flere medlemmer, og det skal I hjælpe os med.

Når vor forening kan fungere for det beskedne beløb af 150 kr. pr. husstand, så skyldes det udelukkende, at der er en række mennesker der arbejder ganske mange timer for foreningen, uden at de får løn for det.

Det er dejligt, og alting tyder på, at sådan kan det fortsætte fremover, men jeg vil gerne understrege, at hvis vi skulle honorere disse timer blot symbolsk, ville vor kontingenter se ganske anderledes ud.

Sidste år omtalte jeg den forestående folkeafstemning om ØMU's tredje fase, og jeg har selvfølgelig både i skrift og tale udtalt mig om min holdning til resultatet, og næppe nogen her er i tvivl om, at jeg ikke var glad for resultatet.

Jeg tager det til efterretning. Mine udtalelser har medført nogle kommentarer om, at jeg brugte Slægtsgårdsforeningen i mine

argumenter, og at jeg udtalte mig på Slægtsgårdsforeningens vegne.

Det har jeg naturligvis ikke gjort, men jeg udtaler mig som den politisk aktive person jeg er, og naturligvis også i foreningen.

Vi har drøftet det i hovedbestyrelsen, og jeg henviste til en gang tidligere, hvor nogen fandt en artikel i Slægtsgården lidt for bramfri. Her sagde et hovedbestyrelsesmedlem, at hvis hovedbestyrelsen ikke var tilfreds med det formanden gjorde og sagde, så ville de vælge en anden formand.

Det er et synspunkt efter mit hoved, og jeg håber at hovedbestyrelsen fortsat har den opfattelse.

I år skal vi ikke til folkeafstemning, men det betyder jo ikke, at den politiske aktivitet ikke er i højeste gear.

I min kalender står der folketingsvalg den 18. september, og amts- og kommunalvalg den 20. november. Hvis nogle skulle være i tvivl, tager Slægtsgårdsforeningen ikke stilling til disse valgdages temaer, men det skal ikke forhindre os alle i at være aktive for de synspunkter, vi ønsker fremmet.

et er kendetegnende for et velfungerende demokrati, at vi kan være uenige, og som oftest udveksle synspunkter på skikkelig vis, og jeg håber, at de to valgkampe, vi skal igennem i de kommende måneder, også vil blive ført på sober vis.

Vi skal altid respektere andres ret til at mene noget.

Vort årsmøde holdes i år på en landbrugsskole, og det får mig til at kommentere antallet af landbrugsskoler i Danmark, og det antal af elever der går ind i en landbrugsuddannelse.

Strukturudviklingen er i gang, men jeg forventer ikke, at der kan indgås aftaler der sikrer den nødvendige struktur, som sikrer det antal skoler, der står i et rimeligt forhold til antallet af elever.

Det er ikke rart, hvis udviklingen betyder at nogle skoler bukker under af mangel på elever, og dermed dårlig økonomi, men noget skal der ske. Det står nok lysende klart for alle, at de unge kræver en optimal uddannelse på landbrugsskolerne, og det bliver kun de skoler der kan tilbyde den, der vil overleve.

Jeg glæder mig dagligt over, hvilken optimisme og gåpåmod der er blandt de unge aktive landmænd. Det er dejligt at se, at der fortsat skyder nye staldbygninger op rundt i landskabet.

Det er også udtryk for, at strukturudviklingen i det primære landbrug løber stærkt.

I vores sogn med små 1000 indbyggere er der nu 5 mælkeproducenter, og 4 eller 5 svinebesætninger. Dertil kommer en del besætninger med ammekøer og andet, men det er jo i vid udstrækning hobbypræget landbrug, og giver ikke grundlag for stort økonomisk afkast.

Af de oprindelige næsten 100 ejendomme der gav udkomme til en eller flere familier, er der nu højest 15, der er at betragte som egentlige landbrug med fuldtidsbeskæftigelse for ejeren og enkelte medhjælpere.

Af de få stykker, der er tilbage, så producere lige så meget, som vi gjorde tilsammen for 30 år siden er en anden sag.

Landsformanden Carl Martin Christensen byder velkommen til årsmødet. Tv. ses H. C. Clausen, der er formand for Sønderjylland Syd og årsmødets vært. Til højre ses Torp Friis Møller, der var generalforsamlingens dirigent.

Christian Duus, Stødager, som for 60 år siden var med til det stiftende møde af Slægtsgårdsforeningens Sønderborgkreds på Ormstoft Kro.

Optimismen er der - og godt for det, men vort erhverv er under fortsat pres fra andre erhvervsgrupper, eller snare andre befolkningsgrupper, der bruger landbruget som den store synder i alle miljøfølsomme spørgsmål, og bliver bakket kraftigt op af såvel trykte som elektroniske medier.

Stakken af ansøgninger om staldbyggeri i de enkelte amters tekniske forvaltninger vokser, og man er bange for at komme i gang med tilladelserne, idet Svend Auken har varslet stramninger, og ingen ved hvor vi havner.

Jeg tror ikke de unge landmænd er kede af krav om VVM godkendelser, for med en sådan har man regler man kan leve med, men de er kede af ikke og vide, om der kan drives landbrug i det åbne land, eller man fra et politisk flertals side mener, at den animalske produktion bør begrænses til en museums niveau.

Må vi bede om handling og klarhed.

Jeg skal til slut takke alle medlemmer for deres opbæring til Slægtsgårdsforeningen.

Tak til de medlemmer der holder vore bestyrelser i gang, tak til de bestyrelsesmedlemmer der trækker læsset, tak til hovedbestyrelsen, der samler trådene, tak for godt og konstruktivt samarbejde, for ideer og kritik, der beriger vor forening.

Ikke mindst tak til Inger og Henning for jeres indsats for os alle året rundt, tak til redaktøren der altid sørger for at der er stof til det næste blad og får det ud.

Eigil Overby i spidsen for medarbejdere på arkivet skal også her modtage en stor tak for indsatsen. Vi har altid haft et spændende arkiv, og med placeringen på Gl. Estrup fik vi optimale lokaler, og med jeres indsats, er arkivet blev helt fremragende.

Tak til jer alle.

Skal vi udbringe et leve for Dansk Slægtsgårdsforening."

Beretning fra arkivet

Formanden for arkivudvalget, Henry Slemming sagde bl.a.:

"I det førløbne år har vi haft en sørgelig oplevelse. Sidst på vinteren fik arkivmedarbejder Aage Kirkegaard en blodprop i hjernen og blev hasteindlagt. Selvom der siden er sket væsentlige fremskridt, har han endnu ikke opnået fuld førlighed og er derfor flyttet ind på plejehjemmet i Assenstoft. Vi ser tiden an med han eventuelle tilbagevenden til arkivet, men foreløbig er jeg trådt til som arkivmedarbejder.

Der er blevet meget at lave på Slægtsgårdsarkivet. Med indførelsen af internet og e-mail har vi fået mange nye brugere. Hver onsdag er der en stak henvendelser, som besvares. Det er interessant med disse mange henvendelser, hvoraf en del kommer fra andre kontinenter. Overalt i lande som USA, New Zealand, Canada og Australien findes der hundredvis af slægtsforskere, og mange, som er af skandinavisk oprindelse, vil, når de går nogle få slægtsled tilbage, støde på slægtninge, der stammer fra en gård. De ønsker derfor at få oplysninger om den farm.

For tiden prioriterer vi den slags opgaver, ikke mindst fordi vi

møder en næsten overstrømmende taknemmelighed, når vi har kunnet hjælpe de søgende med at finde deres "rødder".

Slægtsgårdsudstillingen, som arkivet var involveret i, blev en stor succes for Dansk Landbrugsmuseum. Museets direktør, Peter Bavnshøj, har givet udtryk for, at udstillingen blev et godt "trækplaster", også for andre udstillinger, og man var ovenud tilfreds med besøgstallet, der i den tid der var slægtsgårdsudstilling var på over 50.000. Det er derfor dejligt at se, at også andre museer har vist interesse for udstillingen, som siden april har haft til huse på Hessel Landbrugsmuseum.

Arkivleder Eigil Overby supplerede med disse betragtninger:

"Sammenlignet med de sidste års store besøgstal, har dette års besøgstal været lidt under middel. Flest besøgende havde vi under slægtsgårdsudstillingen. Til gengæld modtager vi mange breve og e-mails. Der bliver fotokopieret dokumenter og papirer i stort omfang. De bliver så tilsendt forespørgerne via almindelig post, og vi beder om at få refunderet vore udgifter.

Seniorklubber og lokalhistoriske foreninger lægger deres udflugter til arkivet, men den slags besøg kan give en introduktion til arkivet, da der er tale om større grupper.

Interessant er det at nævne, at med de sidste donationer fra et forlag i Silkeborg, er vi sandsynligvis det arkiv, der ejer den største private samling af slægtsbøger. For nylig har det slægts-historiske foreningsblad "Slægten" udgivet en fortegnelse på over 1700 slægtsbøger, og da redaktøren besøgte os, viste det sig, at der i vort arkiv findes adskillige slægtsbøger, man ikke havde kendskab til.

Den bog om slægtsgårde, som genealog Anton Blaabjerg havde påtaget sig at udarbejde, er du opgivet, simpelthen på grund af, at den vanskeligt kunne sælges, nu da alle forskere benytter internet.

Beretning fra bladudvalget

Formanden for bladudvalget A. C. Winther Hansen sagde:

"I det år der er gået er der udgivet 6 numre af "Slægtsgården" og vi har afholdt 5 udvalgmøder. Det 6. møde udelades fordi indholdet i det blad, der udkommer lige efter årsmødet, ligger fast. Her bringes altid et fyldigt referat af formandens beretning. Beretninger fra udvalg samt alt det der sker fra forturen til årsmødets afslutning.

På forsiden af foreningens medlemsblad ses devisen: "Lær af fortiden - lev i nutiden - virk for fremtiden". De tre led kan beskrive det indhold, som vi i udvalget ønsker bladet skal indeholde.

"Lær af fortiden" - vi skal bringe stof om fortiden, og da det er Dansk Slægtsgårdsforenings blad, skal der i hvert blad være historien om en slægtsgård, samt landbohistorisk stof eller andet kulturhistorisk stof.

Vi har alle i de sidste 6 blade haft megen glæde af Torp Friis Møllers store artikel "Træk fra vor egn gennem 2000 år", der har været et godt oplæg til årsmødet, da vi har fået et fint kendskab til den egn, vi besøger i år.

"Lev i nutiden" - vi er trods alt et medlemsblad, et organisatorisk bindeled mellem landsforeningen og kredse på den ene side og medlemmerne på den anden.

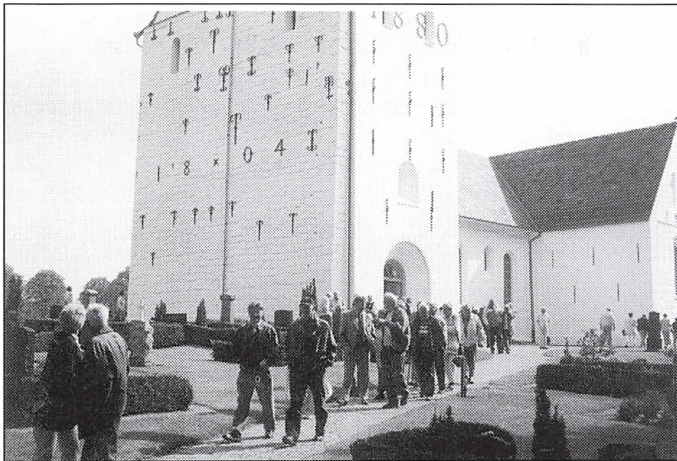
Der skal også være plads til nutidige kommentarer til det landbrugspolitiske, og vor landsformand forstår at trække aktuelle emner ind i sin faste rubrik på side 2.

"Virk for fremtiden" - hvor bevæger samfundet og dermed også landbruget sig hen?

Vi forsøger at finde folk, der har et bud på landbrugets fremtid, men det er en vanskelig opgave.

For med den store strukturomlægning, der er i vort erhverv, vil de næste 10 - 20 år give et forløb vi ikke kan forestille os.

Med bladet forsøger vor redaktør, endda med stort held, at dække hele landet, og set over år, så kommer han også rundt. Der er gårdhistorier o.a. fra hele landet, men hver egn kan selvfølgelig ikke blive dækket i hver årgang.

Årsmødedeltagerne på vej ud af Broager kirke efter morgengudstjenesten.

Bladet lægger hvert år op til årsmødet ved at bringe særlig meget stof fra den egn, hvor årsmødet holdes.

I de 6 blade, der er udkommet siden sidste årsmøde, har der været 11 gårdhistorier, som er fra 7 af landets 15 slægtsgårdskredse, de 4 gårdhistorier er her fra årsmødekredden.

Vi har ca. 2000 husstandsmedlemmer, og vi er godt 200 til årsmøde, så der er ca. 95 % som ikke deltager, det er en stor gruppe, som skal orienteres om foreningen.

Nogle gårdhistorier finder vor redaktør selv, nogle bliver han opmærksom på gennem kredsens aktiviteter, og heldigvis er der ejere, som frivilligt henvender sig med deres gårdhistorie. Redaktionsudvalget har i 2000 været i den heldige situation, at der har været rigeligt med gårdhistorisk stof, som følge af det store arbejde Ole var involveret i med udarbejdelsen af slægtsgårdsudstillingen, som sidste år var på Gl. Estrup, og som nu er ophængt på Landbrugsmuseet "Hessel" ved Hvalpsund. Det er en udstilling vi fra vor forening kan være stolte over, den tager sig godt ud.

Jeg håber, at der kunne være andre museer, der vil overtage udstillingen, når den bliver taget ned på Hessel.

Til slut vil jeg takke udvalget for godt samarbejde for året der gik.

Der mangler kun en ting, men den er meget vigtig. Det er at takke vor redaktør for et særdeles godt og veludført arbejde, et arbejde, der gør, at der er kontakt til samtlige medlemmer over hele landet.

Beretningerne gav ikke anledning til større debat. Et medlem efterlyste et blad i farver, og udvalgsformanden svarede, at det kan man da drøfte igen.

Alle beretninger blev taget til efterretning.

Regnskabet

Foreningens sekretær og kasserer - Inger M. Hansen - fremlagde et regnskab, der viste et underskud på knapt 43.000 kr., lidt under det budgetterede, men da man har besluttet en kontingentforhøjelse, og der har været nogle særlige udgifter bl.a. med etableringen af Slægtsgårdsudstillingen, gav det ikke grund til bekymring.

Om medlemstallet fortalte Inger M. Hansen af vi ved årets begyndelse havde 2095 medlemmer og ved årets slutning 2070. Tilbagegangen på 25 medlemmer dækker over 113 udmeldelse og 88 indmeldelser.

Regnskab og budget blev godkendt.

Valg

Slægtsgårdsforeningens hovedbestyrelse består af 21 medlemmer, hver af de 15 kredse har en plads, og 6 medlemmer vælges på årsmødet for to år ad gangen, og i år var der genvalg til Carl

Martin Christensen og Frantz Wetche mens Jens Peter Hansen blev afløst af Hans Christian Christensen.

Revisorer

Gennem mange år har foreningens revisorer været gårdejer Vagn Mathiasen og regnskabskonsulent Peter Schou Andersen. De havde begge ønsket sig afløst, og til ny revision valgtes gårdejer Vagn Juel Jørgensen og landboretikonsulent Michael Munthe Fog.

Mødested 2002 og 2003

Midtjysk kreds har indbudt til årsmøde næste år, og det afholdes i dagene 25. og 26 maj i Hanstholm.

Bornholm indbød til årsmøde i 2003, og det blev modtaget med tak.

Derefter kunne landsformanden takke Torp Friis Møller for myndig og god afvikling generalforsamling.

Kaffetid

Derefter var det blevet tid til kaffen, og derefter fortalte forstander Peder Damgaard, Gråsten Landbrugsskole. Og efter orienteringen var der tid til at se på landbrugsskolens avlsgård, som er indrettet til besøg. Der er i både kostald og sostalde indrettet besøgsrum, hvor man kan få et kik ind i stalden, uden at blive generet af lugt, eller pådrage sig risiko for at bringe eventuel smitte rundt.

Om landbrugsskolen

Forstander Peder Damgaard indledte med en kort omtale af Gråsten Landbrugsskoles historie siden oprettelsen i 1922.

Landbrugsskolen uddanner unge landmænd i alle fire moduler, som afsluttes med Grønt Diplom.

Der er 130 elever, og det ser godt ud for det kommende skoleår, men man mærker ikke, at Ladelund Landbrugsskole er blevet nedlagt. De tre landbrugsskoler i samme område - Riber Kjærgaard, Bygholm og Gråsten - har uændret søgning, da antallet af unge i landbruget er faldende.

Landbruget til skolen omfatter 170 ha suppleret med 30 ha i forpagtning. Der er 128,8 årskøer i løsdriftstal bygget i 1998. Kvierne opdrættes i den tidligere kostald, og tyrekalvene sælges 3 - 4 uger gamle.

Der er 300 søer i stalde bygget i år 2000 til UK-produktion med løsgående søer i løbeafdeling, farestald.

Der produceres ca. 2500 slagtesvin, de øvrige grise sælges ved 25-30 kg.

Man har 23 producerede grise pr. årssø, og når det ligger lidt lavt, skyldes det søernes vanskeligheder ved at finde sig tilrette i den nye stald med løsdrift.

Skolens nettoresultat efter afskrivninger i årene 1993-2000 kr. 765.4000 pr./år.

Der er ansat 6 personer i skolens landbrug, hvoraf 3 er under uddannelse.

Forstanderen sluttede sit indlæg med at sige, at landbruget til skolen skal være i en sådan stand, at det kan fungere også selv om skolen skulle ophøre.

Aftenfesten

Den traditionelle festaften blev afholdt i landbrugsskolens idrætshal, og skolens køkken havde sammensat en fin middag.

Formanden indledte aftenen med et hilse Christian Duus, Støddager, som for 60 år siden var med til det møde på Ormstoft Kro, den som blev grundlaget for den lokale slægtsgårdskreds.

Derefter hilse formanden Edel og Aage Andersen, Kvistgård på Fyn, som var med til årsmøde for 40. gang.

Efter forretten holdt Peder Damgaard - Gråsten Landbrugsskoles dynamiske forstander - festtalen.

*Thorkild Nissen,
Augustenborg Hovedgård
modtager slægtsgårds-
diplomet,
som tak for gæstfriheden.*

Festtalen

Jeg blev oprigtig glad, da H. C. Clausen for mere end to år siden henvendte sig til skolen for at spørge, om dette møde kunne være her i Gråsten. - Naturligvis kan det det, naturligvis vil vi meget gerne være vært. - Jeg kender lidt til foreningen, jeg kender bladet og jeg kender en hel del - især lokale - medlemmer. Men at blive bedt om at holde en festtale, så blev jeg mere ydmyg. - Mange tanker - tiden går - tiden nærmer sig.

I går blev det alvor.

Jeg var sammen med min familie cyklet til Avernakø. Vi var 6 - vi mødtes med min nærmeste familie, så vi var 21. Jeg nød at se mine forældre, søskende og søskendebørn.

Det er egentlig slægten.

Min familie er lidt speciel. Alle børn er af 1.ægteskab, og vi havde stadig den første kone/mand.

I Danmark er det generelt sådan, at vi får færre og færre børn, men de børn vi har, får flere og flere forældre!

Jeg glæder mig over slægten, men det med slægt bliver uvægerlig mere og mere besværligt at hitte rede på i mange familier.

Hvad så med gården?

Det var også mere lige til for 10 - 20 - 30 år siden - end det er i dag. Dels sker der en enorm hastig udvikling rent strukturelt i landbruget. Vi skal kunne begå os internationalt.

Dels er det politiske klima over for erhvervet specielt. I et valg-år som dette - næsten helt på frysepunktet.

Færre og færre mennesker ernærer sig ved landbrug, men flere og flere ønsker at være kloge på, hvorledes vi skal drive vore landbrug. Det er fantastisk.

Vi udgør kun 4 % af befolkningen, så der er politisk omkostningsfrit, at jage erhvervet, selv ikke de såkaldte tidligere politiske venner af erhvervet kan undlade at hoppe på den vogn, når det gælder om at pudse den politiske glorie.

Sådan er det!

Det må vi lære at leve med, og jeg tror desværre ikke, at det bliver anderledes! Der er kommet afstand til det landlige.

Vi skal helt igennem fortælle åbent og ærligt om det vi gør i landbruget, og så skal vi gennemføre det.

"Sig hvad du gør - og gør, hvad du siger - at du gør!"

Så kan vi ikke bebrejdes - så kan sensationshungrende journalister ikke fælde os, på det forkerte ben.

Det er udfordrende at være landmand i dagens Danmark. Det er

krævende. Det er spændende. Der er ikke en selvfølge at det lykkes, men for de dygtige er der altid en plads. Og vi har mange dygtige unge på vej.

Det var slægten. Det var gården. Hvad så med slægtsgården?

Kan det overhovedet lade sig gøre i dette årtusinde? Der er sket så mange forandringer i det forrige århundrede. Er det muligt?

Både ja og nej!

Det er ikke min mening at såre nogen, men jeg skal være ærlig. Der findes mange stærke slægtsgårde, og der findes slægtsgårde, som knap er i omdrejning, svarende til nutidens krav.

Stærke familiebånd på en stærk gård, svage familiebånd på en stærk gård, stærke familiebånd på en svag gård og svage familiebånd på en svag gård.

For den kommende generation er det nødvendigt at være meget nøgtern.

Min bedstefar gav 64.000, min far gav 640.000 og min bror skal give 6.400.000, hvis gården var i gang. Men det sker ikke, for istedet æder byen den.

Næste gang bliver det værre, med et ekstra 0. Vi bevæger os i den retning i en rasende fart.

En stærk familie forstår at trække sig tilbage, når nye kommer til.

En stærk familie er mindst mand og kone på en gård. Og konen skal komme før gården.

En stærk gård er placeret godt, har vækstmuligheder, er bygningsmæssigt i orden og er produktionsmæssigt i orden.

Så kan det lade sig gøre, så ser jeg mange fordele, så er der mange fordele ved slægtsgården.

Jeg har siddet med mange unge mænd på driftlederkurser og diskuteret dette.

Flere er kommet for at få en snak.

Senest 9. generation.

Han sagde: "Jeg er blevet dømt, det eneste jeg har gjort er, at jeg kom først! Thi kendes for ret: Du skal have slægtsgården, og du døbes Peder ligesom de bedstefar og før ham din tipoldefar."

Jeg vil gerne være landmand, sagde han. Han vil blive en dygtig landmand, siger jeg. Men ikke på den gård, det er en umulighed.

Han følte alle åg, forældre, søskende, onkler o.s.v.

Han ville ikke, han måtte have hjælp til at sige fra.

Ballebro Færgetro.

Her serveredes frokosten på udflugtsdagen.

Der var rigeligt, den var lækker og den var lidt alternativ.

Han har nu sagt fra. Forældrene har nødtvungent accepteret, men det har søskende og øvrige familie ikke. Han er i deres øjne et utaknemmeligt skarn.

Hvis jeg kan se, at sådan et ungt menneske ikke har erhvervsfaglige muligheder, så tager jeg hans parti. Hellere sig fra, end være fører på en synkende skude, når man allerede før ombordstigningen kender kursen. Så hellere finde et andet fartøj! - Den realisme skal vi have af kærlighed overfor næste generation. Men når vilkårene er positivt tilstede, så er de gode. Så er en slægtsgård med historie, rødder og tradition et fantastisk fundament med muligheder for fremtiden.

Det er mit ønske, at mange danske slægtsgårde føres videre.

Men det er også mit ønske, at visse gårde overgår til andre ejerforhold, hvis der er nødvendigt.

I Tyskland føres slægtsgårdene oftest videre. I Tyskland koster det skødeskrivning og husrum samt pleje af forrige generation at få gården. Gældsprocenten er måske 10 - 15 %.

I Danmark er der meget stærke finansielle omkostninger forbundet dermed, derfor skal der være muligheder. Gældsprocenten er 70 - 100 %.

85 %-regelen ændres af bar misundelse. Mon politikerne ved hvad de gør?

Nu er det ikke mit kendetegn at bringe mismod - oftest er det at bringe optimisme.

Jeg tror nemlig på mulighederne, jeg tror nemlig på dette dejlige erhverv med medgang og modgang. Jeg tror på de dygtige unge mennesker. Ellers kunne jeg ikke have det arbejde, som jeg har.

Fortsat en rigtig god aften og fest. Skål og tak for ordet.

60 års jubilæet

Efter hovedretten talte Torp Friis Møller om Slægtsgårdsforeningen i 60 år med særlig vægt på de sønderjyske forhold. Han sagde:

Den 5. juli kan Dansk Slægtsgårdsforening fejre sit 60 års jubilæum, og i den anledning har man bedt mig om at berette lidt om foreningens start, der jo fandt sted i den mørke tid under besættelsen og fortælle lidt om forholdene og udviklingen den gang.

Den første spæde begyndelse skete i Sønderjylland i 1926, da journalist Christian Damm fra Sønderhav ved Flensborg Fjord begyndte at undersøge forholdene omkring sønderjyske slægtsgårde, og i de følgende halve snes år fandt han frem til 12-1300 slægtsgårde.

I 1940 lykkedes det ham, at få lov til at skrive en serie i Familie Journalen om gamle slægtsgårde, og nu viste der sig stor interesse hele landet over.

Tysklands besættelse af Danmark 9. april 1940 kom som et chok for befolkningen, og selv om tyskerne i begyndelsen forsøgte at vise sig fra en charmerende side og søgte at bilde befolkningen ind, at det mere var tale om beskyttelse, så voksende langsomt men sikkert en voksende modstand frem i befolkningen. Når det tog så lang tid, at gøre modstanden effektiv skyldtes det, at man jo ikke havde tilstrækkelige midler, men det fik man jo senere fra englænderne, og så begyndte tyskerne at sætte tommelskruerne på.

Ved besættelsen vejrede det tyske mindretal i Sønderjylland morgenluft, og man kæmpede fra første færd for at opnå en grænserevision. Deres ledende folk bekendte sig straks til nazismen, og det store flertal fulgte dem og meldte sig ind i partiet, skønt en del mildest talt var halvhjertede, og en del holdt sig helt passive.

Ønsket om Sønderjyllands genindlemmelse i Tyskland blev meget højt prioriteret, og man fik da også stærk støtte fra partifæller syd for grænsen, men da spørgsmålet blev forelagt Adolf Hitler, sagde han nej og endda flere gange, så Sønderjylland blev det eneste landområde tyskerne havde måttet afgive i 1918, som ikke blev genindlemmet. Om årsagen hertil har jeg min egen mening, som jeg hermed vil gøre rede for.

Under den mørke vinter 1940-41, da tyske hære gik frem overalt i Europa, var jeg som 18-årig nogle måneder medhjælper hos min farbroder. I Første Verdenskrig havde han været tysk soldat i 7 år og var senere tysk gift og derved blevet meget tysksindet samt anså Hitler for en halvgud. Han var blevet ortruppenleder i sit sogn, hvilket betød sogneleder, og han ville nu gerne påvirke mig i den retning. Som fremtrædende leder havde han fået en hel del skriftlig nazistisk materiale udleveret, som han beredvilligt udleverede til mig, og der var heri meget interessant læsning.

Efter en forventet sejr i krigen havde Hitler visioner om oprettelsen af et tusindårigt germanerige, hvor der kun var plads til arier. Betegnelsen arie betyder ædel, og var blot en af bedsteforældrene af jødisk afstamning, var man ikke arier.

Lindegården, hvor udflugten og årsmødet afsluttedes.

Som det ses blev i sidst på turen indhentet af vejret, men vi havde en god tur med mange interessante oplevelser.

Forturens deltagere besøgte bl.a. Trøjborg Hovedgård. I forgrunden ses foreningens sekretær og kasserer Inger M. Hansen i samtale med Aage Andersen, Kvistgaard på Fyn. Mellem dem ses Edel Andersen. Årsmødet var Edel og Aage Andersens 40.

På et meget tidligt tidspunkt havde man i Tyskland oprettet koncentrationslejre, hvor man anbragte anderledes tænkende mennesker fra hele Tyskland.

I en af bøgerne var afbilledet en masse kranier fra disse lejre, som genetiske forskere havde undersøgt og målt på kryds og tværs, og deres konklusion var, at de anså tyskerne for det mest blandede folk i hele Europa.

Med oprettelsen af det førnævnte germanerrige havde Hitler således et problem, idet der kun var overtal af germaner i det protestantiske Nordtyskland. Derimod vidste han, at de mest renlinede germanere var i de nordiske lande, og derfor er det min opfattelse, at besættelsen af Danmark skulle være en charmebesættelse, for fremover ville han benytte sæd fra nordboere til at befrugte tyske kvinder.

En tysksindet nabo har fortalt, at fremover skulle det være lov, at når en ung pige mødte en smuk ung mand på gaden og ønskede et barn med ham, måtte denne ikke kunne modsætte sig det. I relation til ovennævnte kunne tysksindede i Sønderjylland ikke være medlem af partiet uden at kunne fremlægge en arie-attest, og de fik derfor travlt med at besøge folkeregistre og kirkebøger, så de dermed kunne bevise, at de var ægte germanere. Dette var med til at anspre de dansksindede - især på Als, så de på en lignende måde kunne eftervise, at de også havde aner, som havde levet fra Arilds tid og virket i Danmarks tusindårige rige, for fra tysk side havde man løgnagtigt et par gange nævnt, at de dansksindede i stor udstrækning var folk, der var indvandret nord fra,

På Danebod Højskole havde forstander Frede Terkelsen levende fulgt med i denne udvikling og også læst Damms artikler, så derfor tog han initiativ til at indbyde til et nationalt møde på Danebod Højskole den 5. april 1941, hvortil han også indbød bladet Familie Journalen og Sønderborgpressen.

Til dette møde kom der omkring 250 mennesker. Det blev en strålende fest med en pragtfuld stemning, hvor Handels- og kontorfunktionærernes herrekor fra København sang under ledelse af den norske komponist Anders Rachlev. Der blev holdt foredrag af folketingsmand, gårdejer Chr. Ernst Christensen, Als og seminarielærer Claus Eskildsen, Tønder.

Der blev afsendt telegram til kongen og modtaget svar samt hele festen blev filmet.

Det er senere blevet hævdet, at en spirende modstandsbevægelse også brugte festen til at legalisere deres sammenkomst.

Få måneder efter indkaldte Chr. Damm til et møde i Fyns Forsamlingshus i Odense den 5. juli, og på dette møde blev Foreningen til bevarelse af danske slægtsgårde stiftet.

På mødet valgtes gårdejer Jørgen Petersen, Thorsgård i Gislinge til formand og gårdejer Jens Jensen, Sode ved Hejsager til næstformand samt proprietær Bent Bjergskov, Rosenlund ved Kølstrup, gårdejer Hans Petersen, Holmegaard ved Sanderum og gårdejer Andreas Kaad, Kaadsager, Mindebjerg på Als.

Chr. Damm blev ansat som foreningens sekretær og forretningsfører, mens statsaut. revisor K. Foged tiltrådte som revisor. Der blev udarbejdet vedtægter, som så skulle godkendes på den kommende generalforsamling.

Damm gik til arbejdet med ildhu, og han havde beregnet, at der i hele landet var omkring 16.000 slægtsgårde. Utrættelig rejste han hele landet rundt, og ved juletid 1943 var der oprette lokalforeninger i størstedelen af landet og medlemstallet var oppe på 5.600.

I slutningen af 1942 havde han fået hjælp på kontoret og i januar 1943 fik foreningen en kasserer. Den 15. oktober 1942 udsendtes medlemsbladet første gang med Damm som redaktør, og desuden oprettedes næsten samtidigt slægtsgårdsarkivet i Damms lejlighed på Dosseringen i København med ham som leder.

Da Damm således var sekretær, regnskabsfører og arkivar. Han afløstes i januar 1943 som ansvarshavende redaktør af Jørgen Petersen, men fortsatte indtil 1. april 1946 som medredaktør.

Den 29. august 1943 blev samlingsregeringen afsat og landet erklæret i undtagelsestilstand. Modstandsbevægelsen var blevet stærkere og tyskerne svarede igen med hårde modforanstaltninger, og som represalier oprettedes grupper, der likviderede fremtrædende personer.

Damm var involveret i den aktive modstand, og under hans mange rejser for foreningen rundt i landet, var han med til at oprette nye grupper.

Den 30. december 1943 skulle to konservative folketingsmænd Ole Bjørn Kraft og Aksel Møller samt Damm likvideres. Den

førstnævnte blev skudt ned, men overlevede, og Aksel Møller slap, fordi han ikke var hjemme, men Damm fik 3-4 kugler i hovedet og en i låret, men på mirakuløs vis overlevede han, dog med et mistet øje og en kugle i nakken, som ikke kunne fjernes. Det var i øvrigt den samme gruppe, der senere dræbte Kaj Munk.

Hændelsen gav selvfølgelig et afbræk i foreningens arbejde, og flere andre måtte nu til at løse ham af. Desuden havde man også økonomiske problemer.

Efter ca. 4 måneders forløb genoptog han arbejdet i foreningen, men opnåede aldrig igen den samme status, og måske har han også været psykisk påvirket. I et meget bittert brev til bestyrelsen forlanger han at få de fleste af sine tidligere tillidsposter, og hvis dette nægtes fratræder han som sekretær den 1. april 1946. Om det skyldtes en almindelig afmatning blandt medlemmerne eller det skyldtes problemstillingen omkring Damm får stå hen, men medlemstallet faldt i hvert fald katastrofalt, og i mange amtskredse gik arbejdet i stå, men hovedbestyrelsen og Slægtsgårdsbladet fortsatte dog. Senere stabiliseredes medlemstallet sig igen, og efterhånden genoprettedes atter de fleste amtskredse.

I Sønderjylland var det kun Haderslevkredsen, der blev opretholdt, og i 1963 overværede jeg et slægtsgårdsmøde, som denne kreds holdt på Folkehjem i Aabenraa.

Herefter tog jeg initiativ til at genoprette kredsen i Aabenraa Amt og kontaktede Jørgen Bromand fra Almsted på Als. Han havde i 1961 fået arbejdet i gang igen i Sønderborgkredsen, og vi blev enige om at samarbejde fremover.

Den 11. juli 1963 afholdt vi et møde her på landbrugsskolen med over 100 deltagere, hvor forstander Karlskov Jensen og Samuel J. Frifelt var talere.

I 1980 blev vi enige om at slutte de to kredse sammen under navnet Sønderjylland Syd. Da de fleste af vore medlemmer var fra Als og Sundeved valgtes H. C. Clausen, Ullerup som formand, men i 1984 bad han mig om at overtage hvervet, hvorefter jeg så var formand indtil 1993, da jeg følte, at det var tiden til at stoppe efter 30 års forløb.

Udflugtsdagen

Søndagen begyndte i Broager kirke med gudstjeneste, hvorefter vi kørte gennem det historiske område ved Dybbøl og videre til Augustenborg.

Først besøgte vi Augustenborg Hovedgård, hvor Hanne og

Thorkild Nissen tog imod. Efter gårdbesøget gik vi til Augustenborg Slot, hvor Thorkild Nissens moder, bibliotekar Thyra Nissen fortalte om slottet og hertugslægten, og vi så slotskirken. Turen fortsatte mod Ballebro Kro, og undervejs passede vi bl.a. Sandberg Slot.

Efter frokosten sluttede vi af på Lindegården i Kværsløkke, hvor familien Sahl tog imod. Hans Ove Sahl og faderen Hans Sahl fortalte om gården og slægten, og vi så det smukke hjem. Her sluttede vi af i haven med en øl eller vand, og sagde farvel og på gensyn.

Bestyrelsen for Sønderjylland Syd med kredsformand H. C. Clausen i spidsen kan se tilbage på et både velafviklet og interessant årsmøde, der havde samlet det største deltagertal gennem flere år. På udflugtsdagen var vi 240.

Forturen

Igen i år var der tilslutning til en fortur, der efter opsamling på Sjælland, Fyn og Østjylland kørte til Vollum Hjortegård, hvor Annie og Anders Lausten serverede pølser af hjortekød med kartoffelsalat. Efter denne utraditionelle, men delikate frokost, så vi hjortene, og der blev også tid til en tur i haven og stuehuset.

Turen fortsatte med besøg ved Trøjborg Hovedgård, hvor vi kikkede på den store baroklade fra 1690 og ruinen af Rantzauslægtens gamle renæssanceborg.

Derefter var der ophold i Møgeltønder, hvor vi først så kirken, gik ad Slotsgade til Schackenborg Slot, for så at besøge marskgården Westerfeld, der ligger helt ude ved Videåen. Her tog Lilly og Friederich Hindrichsen imod. De fortalte om gårdens placering i Videåens delta, om slægten, der i mere end 400 år har været på stedet og om den gennemgribende istandsættelse af gårdens bygninger, som næsten er afsluttet. Vi sluttede med en tur gennem stuerne, der både rummer mange minder fra tidligere generationer og ikke mindst fra den nuværende.

Efter et nødvendigt besøg på Vesterkroen i Møgeltønder kikkede vi på Margrethediget ved Videåslusen og satte derefter retning mod Gråsten Landbrugsskole. Undervejs så vi bl.a. Grøngård med ruinen af hertug Hans den Ældres jagslot.

Forturen er en både bekvem og billig måde, at opleve mere af den egen på, som vi besøger til årsmødet.

OGN

Forturens besøg på marskgården Westerfeld. Gårdens bygninger er fra 1849, men slægten har været på stedet i mere end 400 år. På billedet ses gårdejer, landbrugskonsulent Friderich Hindrichsen, der fortæller om gården og marskegnen.

Museumsinspektør Johnny Højgaard fortæller om Hessel, midt i billedet ses borgmester H. O. A. Kjeldsen, tidligere præsident for Landbrugsrådet.

Slægtsgårdsudstillingen på Hessel ...

Den 7. april præsenteredes Dansk Slægtsgårdsforenings udstilling af 28 slægtsgårde fra hele landet på Landbrugsmuseet på Herregården Hessel ved Hvalpsund.

Formanden for Hessels Venner, gårdejer Kristian Philkjær bød velkommen og derefter fik formanden for Dansk Slægtsgårdsforening, Carl Martin Christensen, ordet, og han rettede en tak til Landbrugsmuseet på Hessel for godt samarbejde om udstillingen, udtrykte ønsket om, at rigtig mange vil besøge både Museet og udstillingen, for på Herregården Hessel er der rigtig meget at se på.

Derefter talte gårdejer Bent Grundtvig Sørensen, der er nabo til Hessel, og gennem 20 år medlem af Nordjyllands Amtsråd, og i den egenskab valgt af amtsrådet til formand for Landbrugsmuseet på Herregården Hessel.

Bent Grundtvig Sørensen bød først velkommen, og sagde at udstillingen er godt i slægt med det der sker på Hessel, der er en gammel slægtsgård, og står som da slægten Elle ejede den. Det er dejligt at se, hvor langt rødderne går tilbage. Vi har brug for rødder, vi har behov for at kende os selv og vor baggrund.

Bent Grundtvig Sørensen håber, at man kan bevare de gamle slægtsgårde, og tilmed bygningerne.

Landbruget skal udvikle sig, men nødvendigvis ikke alene udvikle sig størrelsesmæssigt.

Og Bent Grundtvig Sørensen sluttede sit indlæg med at sige, at dem der kommer på Hessel kan se de værdier som bevares.

Sidste taler var museumsinspektør Johnny Højgaard, som først takkede Dansk Slægtsgårdsforenings lokalformand i Himmerlandskredsen A. C. Winther Hansen, for

initiativet til at slægtsgårdsudstillingen kunne udstilles på Hessel. Derefter fortalte museumsinspektøren om Hessels historie, fra en viking, der var træt af livet til søs, og derfor gik i land og skabte sig en gård, på et sted,

hvor ingen landmand ville lægge en gård, for der er ingen vand, til slægtens Elles epoke, der sluttede med Nordjyllands Amts overtagelse af gården, for at indrette den til museum.

Derefter orienterede museumsinspektøren om det man ser på Hessel. Hovedbygningen viser familien Elles hjem. Møblerne er købt hertil, og viser boligindretningen gennem fire generationer.

Dagen sluttede med en rundvisning på Hessel, hvor Johnny Højgaard fortalte.

Martha og Andreas Lund Jensen foran planchen med Høstrup Østergård.

Elsa Christa og Bent Nielsen, Skrumsager Hovedgård foran planchen med deres slægtsgård.

Cafeen på Hessel Landbrugsmuseum, hvor man i denne sommer kan se slægtsgårdsudstillingen.

Frilandsmuseet 100 år

Af Inger Tolstrup.

Frilandsmuseet åbnede på sit nuværende sted nord for Sorgenfri Slotspark Sankt Hans dag 1901. Siden har 1901 stået som museets jubilæumsår, men tanken om et bygningsmuseum er ældre.

Det startede med Bernhard Olsen, xylograf, kostumetegner, tivolidirektør og leder af Dansk Folkemuseum. Allerede i 1885 ved åbningen af Dansk Folkemuseum udtrykte han tanker om at udvide med en bygningsafdeling. Planen blev til virkelighed i 1897, da et stuehus fra Halland og et forrådshus fra Småland blev genopført i et hjørne af Kongens Have i København. En vigtig inspirationskilde for Bernhard Olsen var svenskeren Artur Hazelius, som han havde mødt på verdensudstillingen i Paris i 1878 og siden livligt udvekslede ideer med. Hazelius skabte verdens første frilandsmuseum, Skansen ved Stockholm, der åbnede i 1892.

Pladsen i skyggen af Rosenborg blev dog hurtigt for trang, og Bernhard Olsen købte jord i Sorgenfri tæt ved Grundtvigs Højskole, Lyngby Landboskole og Landbrugsmuseet. Nærheden til de tre institutioner var vigtig. Dansk Folkemuseum var først og fremmest bondestandens museum.

Da museet i Sorgenfri slog sine porte op, havde de første bygninger fået selskab af en tvillinggård fra Skåne og et hallehus fra Ostenfeld i Slesvig. Heri lå både en nationalpolitisk og en videnskabelig tilkendegivelse. Dels ville Bernhard Olsen vise, at Slesvig var dansk land, dels at de ældste udviklingstrin stadig kunne findes i rigets udkanter - i de tabte grænseprovinser mod øst og syd. Efter datidens opfattelse repræsenterede den enlængede Ostenfeldgård, hvor dyr og mennesker levede under samme tag, en gammel form, der senere udviklede sig over to- og trelængede anlæg til den fuldt udviklede firelængede bondegård, hvor mennesker og dyr var adskilt. Ligeledes ønskede Bernhard Olsen at "finde Traaden i Husets Udvikling fra Arne til muret Skorsten".

Af Hazelius havde Bernhard Olsen lært interiørdstillinger at kende. Her kom hans fortid som teatermand ham til gode. Helt i den naturalistiske tradition skabte han rum, der så ud som om beboerne kun midlertidig var fraværende. Det opnåede han bl.a. ved forskellige attrapper som kunstige skinker under hanebjælkerne i Ostenfeldgården.

Under Nationalmuseet

I 1920 blev Frilandsmuseet en del af Nationalmuseet, og historikere og arkitekter tog over.

De følgende årtier var man fortsat optaget af bygningsformerens kronologiske udvikling, men nu kombineret med undersøgelsen af deres geografiske udbredelse. Ønsket om at vise bygninger med sule-, højrem-, spænd- og bulkonstruktion forenedes fint med ønsket om at præsentere grupper af bygninger fra de forskellige egne af det gamle Danmark. Det nationale element indgik fortsat som en selvfølgelig forudsætning.

Den bygningshistoriske forskning blev ledet af Folkemuseets leder, Jørgen Olrik, og arkitekt Halvor Zangenberg stod for det praktiske museumsarbejde - blandt andet i form af landsdækkende undersøgelser. Han tegnede og fotograferede utallige landbygninger, hvoraf en del blev erhvervet og hjemtaget til Frilandsmuseet. Nogle bygninger måtte dog vente flere år på genopførelse.

Fra midten af 1930'erne blev museumsinspektør Kai Uldall knyttet fastere til Frilandsmuseet. Sammen med arkitekterne Arne Ludvigsen og Frode Kirk blev der arbejdet på at nuancere og komplettere billedet af dansk byggeskik med flere bygninger fra landets forskellige egne og med flere konstruktionsmæssige detaljer. Fagligt blev museet fra 1944 bakket stærkt

Inger Tolstrup,
Enhedsleder,
museumsinspektør,
mag. art.,
Frilandsmuseet.
Foto: Ole Butzbach.

op af Nationalmuseets store Bondegårdsundersøgelser og som noget nyt tillige af arkæologiske undersøgelser af tomterne under de flyttede gårde.

Videnskabeligheden strakte sig også til selve hjemtagelsesprocessen. De udvalgte bygningskomplekser var jo i realiteten at betragte som museumsgenstande, og man var kritisk overfor Zangenbergs noget hårdhændede måde at renovere og tilbageføre bygningerne på ved genopførelsen. Man udviklede i stedet metoder, der gjorde det muligt at flytte og genopføre bygninger med alle de skævheder, de måtte have fået. Peter Michelsen og andre har siden ment, at man da gik i den anden grøft, men det væsentlige i denne forbindelse er, at man var bevidst om problemet og fik det tydeliggjort.

Et museum i vækst

Med Uldall og senere Peter Michelsen blev Frilandsmuseet kendt, yndet og stort. Ved successive jordkøb nåede området efterhånden helt til Brede, hvor man i 1965 kunne åbne en ny indgang.

Begge lagde stor vægt på helheden af bygninger, landskab og husdyr samt på demonstration af historiske arbejdsprocesser. Med udvidelsen blev der mulighed for at holde flere husdyr af ældre race samt for at vise bebyggelsen i det åbne landskab. Der blev gjort store bestræbelser på at udforme egnsprægede kulturlandskaber med græsmarker og pløjeland, skovbevoksning, klitter, hede, marsklandskab, veje og broer m.v.

Udstillingsprincippet for interiørerne kom nu også til at gælde eksteriørerne. Der blev anlagt flere, og mere kulturhistorisk korrekte haver, og der blev indsamlet vild flora fra landets forskellige egne til udplantning på Frilandsmuseet.

I perioden fra 1960 og frem blev der lagt stadig mere vægt på, at museet skulle skildre sociale forskelle, samt at bygningernes form og funktion skulle relateres til beboere, økonomi, areal og husdyrhold.

Ser man på Frilandsmuseets tilvækst af bygninger, har husmænd og håndværkere været repræsenteret allerede fra 1920'erne, men der har dog først fra 1960'erne været med et klart socialhistorisk sigte. Yderpunkterne i det sociale spektrum i landbosamfundet: fattighus og herregård - er først kommet til inden for de seneste år.

Rundvisninger har man altid haft, og demonstration af gamle arbejdsprocesser kunne man lejlighedsvis se på Frilandsmuseet, siden Bernhard Olsen i begyndelsen af århundredet præsenterede nogle arbejdende hallandske stenhuggere. I Peter Michelsens tid steg antallet af demonstrationer, og arbejder, der havde med landbrug, husholdning eller håndværk at gøre, blev et dagligt indslag i sommertiden. Egentlig levendegørelse blev ikke praktiseret. De mange vagter måtte ikke tale med publikum, og det

måtte den unge studine, der demonstrerede vævning, heller ikke.

På et punkt kom Frilandsmuseet på forkant med den museums-pædagogiske udvikling, nemlig ved indretningen af "Skolestuen" i 1963. Frilandsmuseet blev dermed det første kulturhistoriske museum med en heltidsansat museumsformidler, der arbejdede efter "learning by doing"-princippet.

Hidtil havde man søgt at genskabe interiører, der lå tæt på bygningernes opførelsestid, men fra 1960'erne og frem lagde man flere af de nyindrettede interiører frem mod år 1900 eller senere. Et godt eksempel er den fynske vandmølle, hvor det var muligt at hjemtage et komplet interiør fra 1890'erne. Ved Greve hospital, som blev åbnet i 1984, fraveg man alle traditioner ved dels at indrette et af rummene til en plancheudstilling, dels at bruge de øvrige 6 rum til at vise hver et tidsbillede mellem 1770 og 1970.

Behovet for en tættere kobling til nutiden førte til, at man allerede i 1969 udkastede planer for en ny afdeling med bygninger fra andelstiden ca. 1880-1950. En stor donation fra FDB gav i 1994 stødet til at man kom i gang med andelsbyen med Stada-ger Brugsforening som første bygning. Takket være en stor donation fra Tømmerhandler Johannes Fogs Fond har museet netop erhvervet et tømmer- og snedkerværksted, som i de kommende år bliver nedtaget for at genopstå i andelsbyen.

I 1994 bestod Frilandsmuseet af 50 bygningskomplekser - eller 110 bygninger. Ingen tænkte dengang på at Frilandsmuseet græsgange kunne øges betydeligt, men i 1996 lå idéen på bordet: en sammenbinding af Frilandsmuseet og Brede Værk ved Mølleåen.

Landskab – bygninger - mennesker

Grundidéen med Frilandsmuseet i dag er kulturlandskabet. Hermed menes overordnet forskning i og formidling af det landskab, der under skiftende former har dannet grundlag for kulturhistorien. Formidlingen kan skitseres som gående i tre lag fra det overordnede til det konkrete: Bygninger og landskab, det generelle Liv og det konkrete Liv. Fælles for alle tre lag er ønsket om mere liv omkring bygningerne og i landskabet.

Det gamle fabriksområde i Brede indeholder de samme gode muligheder for levende fortælling om fortidigt liv med basis i landskab og bygninger, som i så høj grad er tilstede på Frilandsmuseet. Fremover vil Frilandsmuseet kunne fortælle om såvel det agrare som det industrielle produktionslandskab og det rekreative landskab med landsteder, lysthuse, parker, bonde- og arbejderhaver.

Vaskepigene er i gang med storvasken på herregården fra Fjellerup. I sommermånederne er museet levedejt af aktører, der udøver et håndværk eller er beskæftiget med huslige sysler. Foto: Anne Vibeke Leth.

Frilandsmuseets grundlægger Bernhard Olsen giver håndslag på købet af Ostenfeldgården i 1899. Den stod genopført i Lyngby ved museets åbning her i 1901.

Foto: Frilandsmuseet.

I 2000 arbejdes der med færdiggørelse af herregårdslandskabet ved Frilandsmuseets lille herregård fra Fjellerup på Djursland. Her vil lysåbne skove veksle med overdrev, stendiger og alleer. Her vil man kunne gå tur i en landskabelig, senromantisk have, følge arbejdet i køkkenhave, frugthaver og hønsesgård - og i herregårdens køkkenregioner laves der mad ved det glohede komfur. Samtidig arbejdes der på den fysiske sammenbinding til Brede Værk, hvor turen fra herregårdsaléen fører forbi overdrev og arbejderhaver til arbejderboligerne i Brede Værk og til Peter van Hemerts i 1795 opførte hovedbygning.

Levedegørelse

Bernhard Olsen var teatermand, før han blev museumsmand, og han gik ikke af vejen for rekonstruktion og forsigtig iscenesættelse - dog uden at gå på kompromis med de faglige krav. Frilandsmuseet er bygget op efter interiørprincippet. Gæsterne skal fornemme, at de færdes i autentiske, tredimensionale rum, hvis beboere eller brugere hvert øjeblik kan dukke op. Bernhard Olsen brugte ind i mellem rekvisitter som f. eks. de ovennævnte kunstige skinker under taget i Ostenfeldgården. I andre sammenhænge brugte han også dukker i interiørudstillinger.

Vi synes, det er i hans ånd, når museet i højsæsonen bliver befolket med aktører i dragter fra ca. 1800, som rundt om i husene udøver et håndværk, falbyder varer eller er i gang med huslige sysler. Gennem deres gøremål og dialog med gæsterne skal de give disse en stærkere oplevelse, end det rene interiør alene kan give. Det er et eksperiment, der begyndte i sommeren 2000, og som stadig udvikler sig og forfines.

Da museet beskæftiger sig med mennesker, forskellige boformer og naturudnyttelsens historie, giver det for den opmærksomme gæst væsentlige kommentarer til almene problemstillinger i nutiden. Landbrugsstruktur, biodiversitet, ressourceudnyttelse, familiestruktur, byggeri, håndværk, boligindretning, børns og ældres vilkår samt husdyrvelfærd er blot et udpluk af emner, museet sætter i perspektiv.

Frilandsmuseets Venner

Siden 1940 har museet fået uvurderlig hjælp af støtteforeningen "Frilandsmuseets Venner". Selskabet yder støtte til museets udbygning og til udgivelse af bøger om Frilandsmuseet. Det har bl.a. har bidraget væsentligt til genopførelsen af herregården fra Fjellerup og til opbygningen af andelsbyen. I jubilæumsåret har selskabet givet museet en helt ny guide, som er tematisk opbygget og som på bedste vis supplerer omvisninger og levedegørelse.

Medlemskab af Frilandsmuseets Venner koster 150 kr og opnås ved henvendelse tlf.: 33 47 34 81.

Dammaskegården - Frilandsmuseets bornholmske gård - er også en slægtsgård.

Dammaske- gården

Den store og meget smukke bornholmske gård på Frilandsmuseet er den senest opførte gård på museet. Den blev indviet 13. maj 1983. Frilandsmuseet har siden færdiggjort udlængerne til den fynske vandmølle og eller er kræfterne brugt på herregården Østergaard fra Fjellerup på Djursland, hvis samlede gårdlæg snart er færdigt, efter at laden i mange år var det eneste synlige af projektet.

Den bornholmske gård - Dammaskegården - lå i Østerlars og var indtil Frilandsmuseet i 1970 fik øje på den, en gård i almindelig drift. Der hørte 54½ td. land til gården, hvoraf 47½ td. land var agerjord. I 1915 havde gården en besætning på 14 køer, 15 ungkvæg og kalve. 1 tyr, 5 heste, 4 plage og føl samt nogle får. Der solgtes årligt 25 fedesvin.

Af den firelængede gårds bygninger er østlængen - med porten - fra 1842, og de andre fra omkring 1800. Stuehuset har haft flere forgængere, som er undersøgt ved udgravninger på gårdens hjemsted. En del af stuehuset er i perioden 1852-1865 gjort bredere med et udskud. Samtidig er bryggerset anbragt udenfor huset i det fritliggende bagehus i haven.

Gården var en del i handlen, men i 1893 købte Herman Andreas Svendsen den, og dermed begyndte en stabil periode. Han havde gården indtil 1917, da Valdemar Jørgensen købte den.

Valdemar Jørgensen var fra Sjælland, men var blevet gift med Marie Bolette, der var født på Bornholm, og de valgte Dammaskegården til deres hjem. Den 1. april 1947 overtog sønnen og svigerdatteren Ejnar Oluf og Alice Jørgensen gården.

Alice Jørgensen (f. 1920) kan huske, at svigerforældrene fortalte, at sommeren 1917 var så tør, at man måtte rive lyng til foder og tilmed bruge stråtaget. Men der kom lidt ståltråd med og på den måde mistede man nogle dyr.

Alice Jørgensen fortæller, at en dag hun stod i gården og var ved at ordne en stor gris, kom Peter Michelsen og Frode Kirk fra Frilandsmuseet. De så sig om, drak kaffe og da de skulle til at gå, sagde de, at næste gang tog de gården med, og det sagde familien ja til, for de troede ikke det blev aktuelt.

Da det gik op for Alice og Ejnar Oluf Jørgensen at Frilandsmuseet havde reelle hensigter med deres gård, blev det en hård tid for dem, fortæller Alice Jørgensen. Det var en vanskelige beslutning at skulle skille sig af

med sit gamle hjem. Og selvom det var mandens hjem, så havde hun det værst.

Alice Jørgensen fortæller også, at der var fuld produktion i gårdens stalde indtil Frilandsmuseet begyndte at overtage dem, så det er en gård, som var i brug indtil den kom på museum. I 1975 hentede Frilandsmuseet østlængen, og i de følgende år fulgte resten efter og nye bygninger blev opført.

Nogle af møblerne fulgte med til Frilandsmuseet.

På samme tid, som Frilandsmuseet hente gårdens gamle bygninger, overgik Dammaskegården til tredje generation - sønnen Ove Flemming Jørgensen.

I 1988 flyttede Alice og Ejnar Oluf Jørgensen til Gudhjem. Han døde året efter, men Alice Jørgensen bor der fortsat. Ove Flemming Jørgensen døde i 1995 og hans enke - Bente Jørgensen - bor stadig i stuehuset, men jorden er solgt fra.

Dammaskegården nåede at blive en slægtsgård før end bygningerne kom på museum.

OGN

Dammaskegårdens stuer indeholder også møbler fra familien Jørgensens hjem.

Historien om Amerika

Lektor Steen Steensen i Ranum har udsendt en ny bog, som igen trækker en af de lange linier i historien - ligesom i storværket "Demokratiets Rødder". Denne gang er det "Historien om Amerika", fra pionerånd til øvrighedsånd, udgivet på Forlaget Abildgaard og Brødsgaard. Pris: 140 kr. Steen Steensen beretter om, hvordan det amerikanske samfund blev til. Med udgangspunkt i pionertiden, redegøres for nybyggernes ånd og indstilling. Livet på grænsen til det Vesten, som blev erobret, og vildmarkens udfordringer satte varige spor i amerikanernes selvforståelse. Pionerånden fortsatte i det 19. århundrede. Ufaglærte, opfindere og iværksættere brillerede i denne epoke. Det er også fabrikanternes og forretningsmændenes tid, hvor kapitalismen triumferer. Det gøres begribeligt, at kapitalisme og demokrati er en og samme sag.

Efterhånden viser øvrighedsånden sig med politikere og bureaukrater. Indflydelsen fra de højere læreranstalter mærkes, og navnlig i 1960'erne begynder embedsretten at udfordre ejendomsretten. - Men oprørsånden fra pionertiden lever endnu.

Og sagt ganske kort: frihedsorienterede mennesker kan hente megen inspiration i Amerikas historie.

Historien om Amerika er ikke alene en filosofisk redogørelse for en udvikling, men også historien om et farverigt folk med stifindere, jægere, bissekræmmere, gårdbyggere, cowboys, saloonpiger, sheriffer, vækkelsesprædikanter, guldgravere og jernbanebørster. - Bogen er en lovprisning af selvejet, fribonden og den frie næringsdrivende.

OGN.

Dammaskegårdens stuehus opført o. år 1800.

NYT FRA KREDSENE

Sjælland Syd

Kredsen indbyder til halvdagstur tirsdag, den 26. juni, hvor vi kl. 13.00 mødes ved Køge Miniby, Strandvejen 101 i Køge. P-plads bag ved Hotel Hvide Hus.

Derefter kører vi til Vallø Slot, hvor vi nyder den medbragte kaffe i parken.

Stiftforvalter og overfører Flemming Skyum fortæller historien om Vallø Slot og park.

Dagen slutter i Solgårdsparken, Stevnsvej 26 i Strøby Egede. Her spiser vi den medbragte mad, og vi hører om parken.

Man medbringer selv borde og stole.

Mødeafgift 60 kr.

Tilmelding til kredsformanden Marie Hansen.

Torsdag, den 12. juli går turen til Næstelsø og Snesere.

Vi mødes kl. 13.00 på Højagergård, Holmevej 6, Næstelsø, hvor gårdejer Jørgen Hansen fortæller om sin slægtsgård. Her drikkes eftermiddagskaffen.

Derefter kører vi til Tvedemose Champignongartneri, Tvedemosevej 1, Snesere.

Hvor Grethe og Jørgen Hansen tager imod og fortæller om driften. Her spiser vi til aften.

Mødeafgift 50 kr.

Tilmelding til kredsformanden.

Marie Hansen.

Midtjysk kreds

Lørdag, den 14. juli besøger kredsen Morsø Kommunes ejendom "Skarregaard", Feggersundvej 53, Nykøbing, der er indrettet til museumsgård, og som rummer mange interessante maskiner og rekvisitter fra svunden tid.

Derefter går turen til restaurant "Vilsund Strand. Eftermiddagen slutter med besøg på "Thy Champignon", der ejes af Bodil og Søren Goul, Gærupvej 11.

Torsdag, den 8. november kl. 19.00 arrangeres besøg i Vestre Landsret i Viborg.

Mere herom senere.

Bestyrelsen.

Haderslevkredsen

Sommerudflugt afholdes den 26. juni, hvor vi besøger Danfoss Museum, Gl. Fabriksvej 7 i Elsmark. Her samles vi kl. 17.00.

Først besøger vi Danfoss Museum. Det var her Mads Clausen begyndte sit virke. Vi indleder med kaffe og sandwich, derefter rundtur med guide.

Videre til Hjortespringsbåden i Holm. Ligeledes med gennemgang ved guide. Aftenen slutes med kaffe og lagkage på en Alsisk kro.

Pris ialt 125 kr.

Tilmelding inden den 19. juni til Asta Holst 74 82 17 68 eller Elise Jensen 74 57 63 16.

Elise Jensen.

Nordsjællandskredsen

Sommertur lørdag, den 14. juli 2001.

Kl. 13.00 mødes vi på Flynderupgård museum, Agnethevej 9, Espergærde. Besøget slutter med kaffe i husets cafe.

Kl. 15.30 kører vi til Danmarks Flymuseum og Trafikmuseum, Fabriksvej 25, Helsingør.

Kl. 18.00 er der spisning i Julebækhuset, Ndr. Strandvej 87, Hellebæk.

Pris pr. person kr. 200, omfattende entre, kaffe og spisning.

Tilmelding senest den 7. juli til Signe Jensen på telefon 48 26 51 10.

Venner og naboer er velkomne.

Signe Jensen.

Fynskredsen

Kredsen afholder sommerudflugt fredag, den 22. juni 2001. Turen går til Jylland.

Vi mødes kl. 10.00 hos Gudron og H. D. Kloppenborg Skrum-sager, "Sjølundgaard", Sjølund Landevej 24, 6093 Sjølund.

Frokosten serveres på Skamlingsbanken.

Om eftermiddagen besøger vi Jørgen Peter, Elise og Jens Erik Jensen, "Højtoftgaard", Gammelbyvej 40, Fjelstrup, 6100 Haderslev.

Mogens Andersen

NYE MEDLEMMER

Johannes I. Lund
Lindevej 16
6971 Spjald

Gårdejer
Knud Erik Kjeldgård Stampe
"No Stampe" Stampevej 6
No, 6950 Ringkøbing

Gårdejer
Rikke Østergård Nielsen
og Ole Kjeldgaard Stampe
"Kjeldgaard"
Hovervej 85
Hover, 6971 Spjald

Gårdejer
Kirsten Bisgaard Nielsen
og Poul Kjeldgaard Nielsen
"Hanning Hedegaard"
Holstebrovej 83
Hanning, 6900 Skjern

Gårdejer
Eva og Svend Stensig
Slumstrupvej 12
Sædding, 6900 Skjern

Gårdejere Bente
Tang og Jens Tylvad
"Hanninggaard"
Hanningvej 1, 6900 Skjern

Gårdejere Agnethe og
Gunnar Mouridsen
Gadegårdsvej 7
Sædding, 6900 Skjern

Gårdejere Gunver
og Harald Madsen
"Slumstrup Møllegaard"
Slumstrupvej 4, 6900 Skjern

Gårdejere Dorrit
og Jens Falk Thøstesens
"Lervad"
Bratbjergvej 4
Hanning, 6900 Skjern

Gårdejere Birgitte
og Ejnar Christensen
Præstevejen 18
Faster, 6900 Skjern

Gårdejer
Lisbeth Aaby Hansen
og Niels Pagh Hansen
"Vamdrupgaard"
Vamdrupgårdsvej 3
Vester Vamdrup, 6850 Vamdrup

Gårdejere Lisa og Jens Møller
Lund Møllevej 5
Vallensved, 4700 Næstved

Gårdejere Helle og
Bent Ludvigsen
"Højvang"
Slagelsevej 250
Vallensved, 4700 Næstved

Rane Lassen Ihle
Grønbækvej 8
Grøngroft, 6200 Åbenrå

Gårdejere Hanne Broberg Jensen
og Jens Grymer Jensen
"Stolpeager"
Sigerslevestervej 41
3400 Frederikssund

Gårdejer Ole Lind
"Skartvedgaard"
Gl. Skartved 40, 6091 Bjert

Gårdejer Hans Henning Jensen
"Roligheden"
Bakkerupvej 1
Knabstrup, 4440 Mørkøv

Gårdejere Linda og
Tage Waldemar
"Skovdallund"
Tørskindvej 60
Store Lihme, 7183 Brande

Gårdejere Anne-Grethe
og Jens Bukholt
Bredgade 29
5485 Skamby

SLÆGTSGÅRDSREJSEN
Suppleringsturen af årets slægts-
gårdsrejse til Ungarn er gennem-
ført med succes.
I næste udgave gives et udførligt
referat af turene.

Returadresse: Inger M. Hansen, Svalevej 13, 4440 Mørkøv

Systemskiftet ...

Johannes V. Jensens roman »Kongens Fald« blev valgt som den bedst roman fra det 20. århundrede, og det var et godt valg.

Romanen foregår på kong Christian den Andens tid, reformations-tiden, og handler om kongens ubeslutsomhed.

Man kan også læse den som et indlæg i forfatningskampen, om kong Christian den Niendes ubeslutsomhed i forhold til systemskiftet.

Den 24. juli er det 100 år siden Systemskiftet blev gennemført, da regeringsmagten gik fra Højre til Venstre, da ministeriet Sehested afløste af ministeriet Deuntzer.

Datoen er den konkrete markering af en politisk ændring, men hvori lå ændringen og hvornår skete den reelt.

Baggrunden for forfatningskampen i 1870'erne og 1880'erne skal søges i det politiske magtskifte, der i 1865, da de nationalliberale havde sat alt til i 1864, først i krig og bagefter ved forhandlingsbordet.

De nationalliberale kan på en måde sammenlignes med vor egen tids SF'ere, veluddannede folk. men uden megen jordforbindelse.

Den nye regering havde sit parlamentariske bagland blandt de "store og små bønder" - godsejere og gårdmænd.

Det blev de store, der gik med magten, og resultatet blev den gennemsete grundlov med nye bestemmelser for valget til Landstinget, hvor der valgtes efter hartkorn, og suppleredes med kongevalgte medlemmer.

Det var på samme tid, rigsdagens medlemmer begynder at organisere sig i partier.

I 1875 overtog godsejer J. B. S. Estrup regeringsmagten og -ansvaret.

I første omgang nok mest ansvaret, men han kom til at nyde magten.

Da han ikke kunne få sin politik gennem Folketinget, benyttede han den ret, som dengang var en mulighed, at sende Rigsdagen hjem, og udstede en midlertidig finanslov.

Oppositionen reagerede med visnepolitikken, men da statens indtægter var baseret på en lang række faste indtægter, som jordskatter, var der trods alt penge i kassen, og som et beskæftigelsesprojekt fik han gennemført Københavns befæstning.

Estrup formåede at sidde som regeringschef i godt 19 år. Det var der især tre grunde til.

For det første opfattede man dengang regeringen som kongens ministre, det var kongen, som den udøvende (administrerende) magt, der selv valgte sine ministre, for det andet var Landstingets flertal med Estrup og Folketingets flertal var imod ham, og endelig var oppositionen mod Estrup indbyrdes splittet.

I 1894 blev der ingået et forlig mellem Højre og Venstre,

og fire måneder efter trådte Estrup tilbage, og lensgreve Reedtz-Thott til Gaunø blev ny regeringschef. Han gav straks til kende, at han ikke ville regere med midlertidige love, og der kom et lovende samarbejde igang mellem regering og Folketing. Ved valget året efter tabte de fløje i partierne, som stod for samarbejdslinien, og efter tre år opgav Reedtz-Thott, og indenrigsminister Hørring blev ny leder. Han var mere embedsmand end politiker, og er citeret for, at når nogen henvendte sig om et eller andet så svarede han: "Hør, sig mig, min kære, hvad siger Christensen-Stadil om den sag?"

Regeringschefen henviste til formanden for Folketingets finansudvalg I. C. Christensen, Venstres leder.

Når det gik så galt for Hørring i den politiske kamp, var det ikke mindst fordi han ikke ville frasige sig retten til midlertidige love, men han havde ikke Estrups format som leder, men Estrup kunne lede Hørring, for nok var Estrup trådt tilbage, men han var stadig medlem af Landstinget.

Som den sidste overgangsfigur kom stamhusbesidder Hannibal Sehested til Broholm. Han var også en majonet for Estrup.

Kongen var efterhånden fyldt 82, han brød sig ikke om en regering, hvis medlemmer han ikke kendte på forhånd, og først efter et godt forarbejde i kongefamilien og i inderkredsen omkring kongen lykkedes det, at få et regerings-skifte.

Den 24. juli 1901 tiltrådte Venstre-regeringen. Regeringschef blev den politisk utrænde juraprofessor J. H. Deuntzer. Der skulle tilgodeses tre grupper i Venstre, personificeret ved I. C. Christensen, P. A. Alberti og Viggo Hørup. I. C. Christensen fik Enevold Sørensen med sig, Alberti tog Ole Hansen og Hørup fik Christoffer Hage. Så enedes de tre politikere - I. C. Christensen, Hørup og Alberti - om at give Deuntzer en marineminister der var imod Københavns befæstning og en krigsminister, der var tilhænger af befæstningen. I alt 9 mand og det var dengang tilstrækkeligt.

Hørup var en meget syg mand på dette tidspunkt, men han ville være minister og opnåede da også at vise sig i ministeriet op til flere gange inden han døde.

Hørup døde i 1902, men den døde mands politik førtes videre og i 1905 dannede hans tilhængere Det radikale Venstre.

Deuntzer gav op sidst i 1904 og 14. januar 1905 trådte I. C. Christensen til som regeringsleder.

Nu havde landet en regering, hvis leder var fra Folketingets flertal og tilmed en erfaren politiker.

Her ligger også et systemskifte, ligesom der ligger et skifte af stor betydning i 1894.

Ved grundlovsændringen i 1953 kom parlamentarismen ind i Grundloven, så en regering ikke kan blive siddende, når den har Folketingets flertal i mod sig.